

Ryhmien fyysinen oppimisympäristö julkisissa päiväkodeissa

Ella Kettunen & Noora Matikka

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2020
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

Tekijä(t) Kettunen, Ella Matikka, Noora	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2020
	Sivumäärä 49	Julkaisun kieli Suomi
	-	Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Ryhmien fyysinen oppimisympäristö julkisissa päiväkodeissa		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Timo Hintikka; Kati Honkanen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö on varhaiskasvatuksen tavoitteena. Oppimisympäristö koostuu fyysisestä, psyykkisestä sekä sosiaalisesta alueesta. Fyysisen oppimisympäristön ulottuvuus käsittää tilat, paikat, käytänteet ja välineet sekä tarvikkeet, jotka edistävät lasten kokonaisvaltaista kehitystä. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan fyysistä oppimisympäristöä, jonka mielletään koostuvan arkkitehtuurista, sisustuksesta, opetusvälineistä, leluista sekä muusta materiaalista.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, sen arvioinnin ja kehittämisen käytänteitä sekä tähän tarvittavia resursseja. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös tutkia lasten ja lasten vanhempien osallisuutta fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja arvioinnissa.</p> <p>Tutkimuksen kohderyhmänä oli julkisten päiväkotien varhaiskasvatuksenopettajat ja lastenhoitajat. Tutkimuksessa käytettiin sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä, joka koostui 15 monivalintakysymyksestä ja seitsemästä avoimesta kysymyksestä. Kysely jaettiin kolmeen varhaiskasvattajien suljettuun Facebook -ryhmään. Tutkimukseen vastasi 52 henkilöä.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi julkisten päiväkotiryhmien fyysisiä oppimisympäristöjä kehitettävän ja suunniteltavan lapsilähtöisesti, ja lapsilla olevan hyvät mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Varhaiskasvattajien mukaan vanhemmat osallistuvat vähemmän fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen kuin lapset. Tutkimuksessa turvallisuus koettiin yhdeksi merkittävämmäksi tekijäksi tarvikkeiden, lelujen ja materiaalien saatavuuden rajoittajaksi.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) Varhaiskasvatus, fyysinen oppimisympäristö, osallisuus</p>		
Muut tiedot		

Author(s) Kettunen, Ella Matikka, Noora	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2020 Language of publication: Finnish
	Number of pages 49	Permission for web publication: x
Title of publication Physical learning environment of public kindergarten groups		
Degree programme Degree programme in Social Services		
Supervisor(s) Timo Hintikka; Kati Honkanen		
Assigned by		
Abstract <p>According to the National core curriculum for Early Childhood Education and Care (2018) the objective of early childhood education is a learning environment that promotes the preconditions for children's well-being, development, learning and safety. The learning environment consists of physical, psychological and social dimensions. The physical dimension comprehends facilities, places, practices, instruments and materials that promote children's comprehensive development. The thesis examined the physical learning environment that consists of architecture, interior design, teaching equipment, toys and other materials.</p> <p>The purpose of the thesis was to examine the quality of the physical learning environment and the practices to evaluate and develop it as well as to study the resources required for evaluating and developing the physical learning environment. In addition, the purpose was to explore children's and their caregivers' participation in the evaluation and development of the physical learning environment.</p> <p>The target group of the study consisted of early childhood educators working in a public kindergarten. Both qualitative and quantitative research methods were used. Altogether 52 educators answered 15 multiple choice questions and seven open questions in an internet survey. The survey was shared in three closed Facebook groups of early childhood educators.</p> <p>According to the results, the children's needs and interests were considered when planning and developing the physical learning environment. The children also had the possibility to participate in the development and planning. The respondents also stated that parents did not participate in this to the same extent as their children. Safety was</p>		
Keywords/tags (subjects) Early childhood education, physical learning environment, participation		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Varhaiskasvatus.....	4
2.1	Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	5
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelmien tasot	6
2.3	Osallisuus.....	8
2.4	Pedagogiikka.....	10
2.5	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö.....	11
2.5.1	Fyysinen oppimisympäristö.....	12
2.5.2	Fyysisen oppimisympäristön turvallisuus.....	13
2.6	Aiemmat tutkimukset.....	14
3	Tutkimuksen toteuttaminen	15
3.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	15
3.2	Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmä	16
3.3	Aineiston keruu	18
3.4	Monivalinta- ja asteikkokysymysten analysointi.....	19
3.5	Avointen kysymysten analysointi.....	20
3.6	Tulosten esittäminen.....	21
4	Tulokset.....	22
4.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.....	22
4.2	Osallisuus.....	24
4.3	Tarvikkeiden, materiaalin ja lelujen saatavuus	27
4.4	Fyysisen oppimisympäristön arviointi, kehittäminen ja muokkaaminen .	29
4.4.1	Haasteet.....	31
4.4.2	Hyväksikoetut käytänteet.....	31
5	Pohdinta.....	33
5.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	37
5.2	Johtopäätökset ja jatkotutkimustarpeet.....	39

Lähteet	41
----------------------	-----------

Liitteet	43
-----------------------	-----------

Liite 1. Verkkokyselylomake.....	43
----------------------------------	----

Liite 2. Kyselyn saateksti.	50
----------------------------------	----

Kuviot

Kuvio 1 Ryhmien ikäjakaumat, missä vastaajat työskentelivät.....	18
--	----

Kuvio 2. Esimerkki luokittelusta (mukaillen Tuomi & Sarajärvi 2018, 92)	21
---	----

1 Johdanto

Suomalainen varhaiskasvatus on käynyt läpi monia muutoksia lyhyen ajan sisällä. Vuoden 2013 alussa varhaiskasvatuksen lainsäädännön valmistelu, hallinto sekä ohjaus siirtyivät opetus- ja kulttuuriministeriölle. Siirron tarkoituksena oli muodostaa lasten, perheiden ja hallinnon näkökulmasta ehjä kokonaisuus, jossa palveluita voidaan kehittää ja ohjata kokonaisvaltaisesti (Varhaiskasvatusasiat siirtyvät opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden vaihtuessa 2012). Opetushallituksen (N.d) mukaan uusia varhaiskasvatussuunnitelmia tarvitaan vastaamaan muuttuvan maailman haasteisiin esimerkiksi huomioimalla niitä laadittaessa yhteiskunnan ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen muutoksia. Tämän lisäksi myös uusien tutkimusten viimekäden tieto hyödynnetään varhaiskasvatussuunnitelmia laadittaessa.

On hienoa, miten varhaiskasvatusta arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 32) mukaan oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen ja terveellinen sekä esteetön oppimisympäristö ovat varhaiskasvatuksen tavoitteena. Omien työkokemustemme kautta voimme todeta päiväkotien oppimisympäristöjen eroavan paljonkin toisistaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 32) velvoittavat oppimisympäristöjen rakentamista yhdessä lasten kanssa sekä sitä, että oppimisympäristöjen tulee tarjota lapsille mahdollisuudet monipuolisiin leikkeihin ja liikkumiseen sekä rauhoittumiseen ja lepoon. Oppimisympäristö on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (2018, 32) mukaan fyysisen oppimisympäristön lisäksi pedagoginen-, sosiaalinen- ja psyykinen oppimisympäristö.

Omalta osaltamme haluamme saada lisää tietoa julkisten päiväkotiryhmien fyysisistä oppimisympäristöistä varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuuden kautta. Tarkoituksenamme on kartoittaa lasten ja vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia ja toteutumista fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja muokkaamisessa. Tarkoituksenamme on myös kartoittaa, onko fyysinen

oppimisympäristö suunniteltu ja muokattu vasun eli varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Haluamme tutkimuksemme kautta tuoda esille ja jakaa uusia näkökulmia sekä hyväksi koettuja käytänteitä fyysisen oppimisympäristön arviointiin ja kehittämiseen. Opinnäytetyössämme fyysinen oppimisympäristö mielletään koostuvan arkkitehtuurista, sisustuksesta, opetusvälineistä, leluista sekä muusta materiaalista. Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, sen arvioinnin ja kehittämisen käytänteitä sekä tähän tarvittavia resursseja.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen, kasvun ja oppimisen edistäminen yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus tukee lasten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, jonka lisäksi se ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka muodostuu tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta. Varhaiskasvatuksessa korostuu etenkin pedagogiikka. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7 & 14.)

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

1. *edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;*
2. *tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;*
3. *toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;*
4. *varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;*
5. *turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;*
6. *antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;*

7. *tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;*
8. *kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;*
9. *varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;*
10. *toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.*

(L540/2018, 3§.)

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta. Kunta voi tuottaa varhaiskasvatusta itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelun tuottajalta. Varhaiskasvatustoiminta voi olla päiväkodissa tapahtuvaa päiväkotitoimintaa, perhepäivähoito tai avointa varhaiskasvatustoimintaa. (L540/2018 5§.)

2.1 Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen toimintaa kehittämistä ja arviointia tulee tehdä säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Tarkoituksena toiminnan arvioinnissa ovat varhaiskasvatussuunnitelmien ja varhaiskasvatuslain toteuttamisen tukeminen. Lisäksi arvioinnin tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatusta ja sen kautta voidaan kehittää toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 61.)

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tuottajan ja järjestäjän on arvioitava tuottamaansa varhaiskasvatusta sekä on osallistuttava ulkopuoliseen arviointiin, joka arvioi heidän toimintaansa (L540/2018, 24§). Lapsille ja heidän vanhemmille tai muille huoltajille tulee mahdollistaa osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen, suunnitteluun ja arviointiin (L540/2018, 20§). Varhaiskasvatuksessa arvioidaan lisäksi myös muun muassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja pedagogista toimintaa. Edellä mainittujen arviointia ja kehittämistä on käsitelty niitä koskevissa luvuissa.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmien tasot

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (2018)

Uusin vasu (2018) on opetushallituksen valtakunnallisesti antama määräys, jonka laatimista ohjaa varhaiskasvatusturvalaki. Varhaiskasvatussuunnitelma pitää sisällään varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet, paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Lapsen oikeudet varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen tavoitteet säädetään varhaiskasvatusturvalaissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on velvoittava määräys, joka koskee varhaiskasvatuksen järjestäjiä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan vasun perusteiden tehtävän olevan varhaiskasvatuksen järjestämisen tukeminen ja ohjaaminen sekä toteutuminen koko maassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten yhdenvertaisten edellytysten luominen kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle on varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoitus. Lainsäädännön muutokset on otettu huomioon vasun perusteissa, sillä esimerkiksi henkilöstön koulutustasoa on nostettu varhaiskasvatusturvalaissa. Lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset ovat vasun keskiössä. Varhaiskasvatuksessa pidetään fyysisen turvallisuuden lisäksi myös huolta psyykkisestä sekä sosiaalisesta turvallisuudesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7).

Vasun perusteet on laadittu oppimiskäsityksen pohjalle, jonka mukaan lapset kasvavat, oppivat ja kehittyvät ihmisten sekä lähiympäristön kanssa. Tämä oppimiskäsitys pohjautuu siihen, että nähdään lapsen olevan toimijana aktiivinen. Lapset ovat uteliaita ja heillä on halu oppia uutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 21.)

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma eli paikallinen vasu laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta ja sitä tulee kehittää sekä arvioida. Paikallisen suunnitelman laadinnasta vastaa kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palveluntuottaja. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee huomioida pedagogiset painotukset sekä kaikki varhaiskasvatuksen järjestämisen osalta olennaiset valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täydentävät asiat. Tämän lisäksi paikallisessa suunnitelmassa tulee huomioida varhaiskasvatuksen, opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välinen yhteistyö. Mitä tulee paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman arviointiin, sitä laatiessa tulee ottaa huomioon varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on mahdollista hyväksyä sellaisenaan tai osittain kunta- tai ryhmäkohtaisesti. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 22§). Paikallisessa vasussa on olennaista konkretisoida ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Lisäksi paikallinen vasun tarkoituksena määritellä, tukea ja ohjata paikallista varhaiskasvatuksen järjestämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatustilain mukaan lapsella on oikeus tavoitteelliseen ja suunnitelmalliseen kasvatukseen, hoitoon ja opetukseen. Edellä mainittujen toteuttamiseksi jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma. (L2018/540 2§ & 23§.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja lapsen etu. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet huomioidaan suunniteltaessa ja toteuttaessa koko lapsiryhmän toimintaa. Lapsen vasun tavoitteet huomioidaan myös kehittäessä oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee päivittää vähintään kerran vuodessa sekä aina tarpeen mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9.) Lapsen omat toiveet ja mielipiteet tulee huomioida lapsen vasua tehtäessä (L 540/2018 23§). Lapsen vasun tekemiseen osallistuu myös lapsen huoltajat sekä lapsen opetuksesta,

kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9).

2.3 Osallisuus

Yhteiskunnassa lasten osallisuus on tällä hetkellä vallitseva arvo. Osallisuuden lähtökohdan perustana voidaan pitää YK:n lapsen oikeuksien sopimusta. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus ilmaista oma mielipiteensä asioissa, jotka koskevat häntä itseään, ja lapsen mielipiteet on huomioitava – kuitenkin lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden (artikla 12). Lapsella on oikeus omien mielipiteidensä ilmaisemiseen, kuitenkin muiden oikeudet huomioiden (artikla 13) ja lisäksi hänellä on oikeus saada tietoa, joka tukee hänen hyvinvointiaan ja kehitystään (artikla 17). Samanaikaisesti YK:n lasten sopimuksen artiklan 3 mukaan lapsella on oikeus saada huolenpitoa ja suojelua. (YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, N.d.)

Lasten kanssa työtä tekevät joutuvat tasapainoilemaan sen kanssa, milloin lapsi tulisi nähdä osaavana ja kykenevänä ja milloin lapsi tarvitsee aikuisen huolenpitoa ja suojelua. Mitä pienemmän lapsen asioista on kyse sitä enemmän aikuiset joutuvat ottamaan vastuun lapsen asioista – ja sitä enemmän aikuinen joutuu tekemään tulkintoja ja havaintoja (Turja 2011, 24).

Turja (2011, 26) on jaotellut osallisuuden varhaiskasvatuksen näkökulmasta kolmen tarkastelukulman alle. Turjan mukaan yhteiskunnallisessa tarkastelukulmassa varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat lait, sopimukset ja ohjaavat asiakirjat sekä osallisuus yhteiskunnallisena arvona edellyttävät lasten osallisuutta. Ammatillisen kehittymisen tarkastelukulman mukaan lasten osallisuus toimii varhaiskasvatuksen ja ammattilaisen kehittämisen apuna – lasten näkökulmat toimivat ikään kuin peilinä omalle työlle. Pedagogisen tarkastelukulman mukaan sosiokulttuurisen oppimiskäsityksen varhaiskasvatustyön tekeminen ja toteuttaminen edellyttää lasten osallisuutta.

Osallisuus on moniulotteinen käsite. Osallisuudessa lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Osallisuus liittyy yhä vahvemmin yhteisöllisyyteen. (Turja 2017, 99.) Arkipuheessa saatetaan puhua osallisuudesta ja osallistumisesta sekä osallistamisesta samana asiana. Turjan (2011, 26; viitannut lähteeseen Kirby, Lanyon, Cronin & Sinclair 2003, 5) mukaan osallisuus on muutakin kuin paikalla olemista tai osallistumista. Osallisuuden kannalta merkittävää on se, että yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa siihen mitä on tekemässä. Osallistuminen ei tarjoa samanlaista mahdollisuutta vaikuttaa tekemiseen kuin osallisuus. Lapsen osallisuudella tarkoitetaan lapsen toimintaa ja olemista hänen itsensä kannalta. Osallistaminen kuvaa toimintaa, jossa muut ympärillä olevat ihmiset kohdistavat toimintaa ihmiseen, jolla yritetään ihmistä ohjata osallisiksi. Turja (2017, 100) kertoo osallistamisen sijaan suosivan ilmaisua lapsen tai vanhemman osallisuuden mahdollistaminen tai osallisuuteen kutsuminen.

Osallisuus varhaiskasvatuslaissa ja –suunnitelmassa

Varhaiskasvatuslain (540/2018, 20§) mukaan lapsen toiveet ja mielipide on selvitettävä ja ne tulee huomioida varhaiskasvatusta suunniteltaessa, arvioitaessa ja toteuttaessa, lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Lisäksi varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 20§) on määritetty, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on mahdollistettava osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen, arviointiin ja suunnitteluun.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 26 & 35) painotetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Kaiken edellytyksenä on, että yksiköissä kehitetään tietoisesti osallisuutta edistäviä toimintatapoja sekä lasten, henkilöstön ja huoltajien mielipiteitä ja aloitteita arvostetaan. Päiväkotiyksiköt ja -ryhmät voivat edistää osallisuutta tukemalla lasten ja huoltajien osallistumista toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Kaiken perustana on aito ja sensitiivinen kohtaaminen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä on tärkeää selvittää lapsen mielipide ja toiveet. Henkilöstöllä on vastuu löytää keinot lapsen mielipiteiden ja toiveiden selvittämiseksi. Lisäksi on tärkeää, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstön havaintojen lisäksi

huoltajien havainnot lapsen kehityksestä ja oppimisesta.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

Osallisuus on tärkeä osa fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, muokkaamisessa ja arvioinnissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 32) painottaa oppimisympäristöjen suunnittelua yhdessä lasten kanssa. Tarkoituksenamme oli tutkimuksellamme selvittää, miten eri yksiköissä ja ryhmissä lasten sekä vanhempien osallisuus huomioidaan ja toteutetaan fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, muokkaamisessa ja arvioinnissa.

2.4 Pedagogiikka

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 22 & 36)

mukaan kokonaisvaltaisuus kuvaa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Lasten hyvinvoinnin, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen edistäminen ovat pedagogisen toiminnan tavoitteita. Lasten ja henkilöstön välinen vuorovaikutus ja yhteinen toiminta ovat edellytyksiä pedagogiselle toiminnalle, jossa lapset ja henkilöstö yhdessä suunnittelevat toiminnan. Varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan laaja-alaisesta osaamisesta ja niiden tavoitteet huomioidaan myös toimintaympäristö kehittäessä. Pedagogiikka näkyy myös oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristön pedagoginen näkökulma korostaa ympäristössä olevan materiaalin tarjoamia mahdollisuuksia. Oppimisympäristön välineitä voidaan käyttää pedagogiseen toimintaan ja toisaalta välineet mahdollistavat pedagogisen toiminnan. (Valkama 2018, 21; Viitattu lähteeseen Hannfinn & Land 1997.) Toimintaympäristöt ovat voimakkaassa muutoksessa, ja ympäristöjä rakennetaan ja muokataan uudella tavalla, sillä uudet pedagogiset toimintatavat edellyttävät sitä. (Valkama 2018, 22; viitattu lähteeseen Raittila 2013.)

Pedagoginen dokumentointi

Pedagogisen dokumentoinnin avulla saatuja tietoja voidaan hyödyntää työtapojen, menetelmien ja toiminnan kehittämisen. Lisäksi saatujen tietojen avulla voidaan

arvioida ja kehittää oppimisympäristöä. Pedagogisen toiminnan laadun perustana on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi sekä kehittäminen. Pedagogista dokumentointia käytetään menetelmänä varhaiskasvatuksessa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Pedagoginen dokumentointi on muutakin kuin dokumentointia, se on jatkuva prosessi. Prosessista saatavat havainnot ja dokumentit ja niiden tulkitseminen auttavat ymmärtämään pedagogista toimintaa. Lapset ja huoltajat voivat pedagogisen dokumentoinnin avulla osallistua toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen lapsilähtöinen toteuttaminen on pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.) Opetushallituksen mukaan pedagogisen dokumentoinnin tavoitteina ovat yksittäisen lapsen tunteminen, huoltajien osallisuuden mahdollistaminen lapsensa varhaiskasvatukseen, lasten keskinäisten suhteiden ymmärtäminen ja lasten ja henkilöstön vuorovaikutuksen tunnistaminen ja tiedostaminen (Pedagoginen dokumentointi N.d.).

Ennen kaikkea pedagoginen dokumentointi konkretisoi ja lisää ymmärrystä lasten kehityksestä, elämästä, oppimisesta, heidän kiinnostuksen kohteistaan ja tarpeistaan sekä lapsiryhmän toiminnasta monipuolisesti. Pedagogisen dokumentoinnin avulla lapset voivat nähdä oman kehityksensä. Tämän lisäksi pedagoginen dokumentointi mahdollistaa varhaiskasvatuksen toteutumisen lapsilähtöisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

2.5 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen, terveellinen ja sen tulee ottaa huomioon lapsen ikä ja kehitys.

Varhaiskasvatus on sitouttamaton uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 16.) Lapsella on oikeus tulla suojelluksi kiusaamiselta, väkivallalta ja muulta häirinnältä.

Varhaiskasvatuksen ympäristön ja materiaalien tulee olla asianmukaisia, turvallisia ja terveellisiä, ja niiden hankinnassa ja suunnittelussa tulee huomioida esteettömyys.

(L540/2018, 10§) Lasten vasuista nousevat tavoitteet huomioidaan lapsiryhmän

toiminnan suunnittelussa sekä oppimisympäristön kehittämisessä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 10).

Lapsi tutkii liikkuen ja leikkien ympäröivää maailmaa. Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten halua oppia ja heidän uteliaisuuttaan sekä ympäristön tulee kannustaa leikkiin ja aktiivisuuteen. Vasun mukaan oppimisympäristöjen suunnitteluun ja rakentamiseen osallistuvat lapset yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Oppimisympäristöjen tulee tarjota lapsille erilaisia vaihtoehtoja leikkeihin, liikkumiseen, lepoa ja rauhoittumista unohtamatta. Lasten leikit ja heidän tekemät esimerkiksi askartelut työt saavat näkyä oppimisympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.)

Oppimisympäristöllä käsitetään fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö. Kaikki nämä oppimisympäristön ulottuvuudet ovat toisiinsa kytköksissä. Esimerkiksi fyysinen ympäristö voi olla laadukas ja hyvin suunniteltu, mutta se menettää merkityksensä, jos lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus ei toimi. (Valkama 2018, 20.)

2.5.1 Fyysinen oppimisympäristö

Kuten aiemmin totesimme, tutkimuksessamme fyysinen oppimisympäristö käsittää päiväkodin arkkitehtuurin, sisustuksen, opetusvälineet sekä muun materiaalin. Oppimisympäristön tulee innostaa lapsia tutkimaan, leikkimään ja liikkumaan sekä myös rauhoittaa lepäämään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32). Varhaiskasvatuslaki velvoittaa tilat, mutta on varhaiskasvatusryhmän vastuulla muovata tiloista lapsiryhmälle ja toiminnalle sopivia. Ekologisuus, esteettömyys, viihtyvyys, valaistus, siisteys sekä sisäilman laatu tulee ottaa huomioon sisätilojen suunnittelussa ja sen rakentamisessa. Varhaiskasvattajien vastuulla on fyysisen oppimisympäristön lapsiryhmän kanssa yhdessä muokkaamisen lisäksi ryhmän arjen aikataulutus. Jos päiväkodin tilat ovat pienet ja ahtaat, tulee henkilöstön suunnitella tilojen porrastettu käyttö sekä kiinnittää huomiota siirtymätilanteisiin. (Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus, N.d.)

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluu olennaisesti myös lasten käyttämät tarvikkeet ja lelut. Haluamme tutkimuksellamme selvittää, miten välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla. Valkaman (2018, 25; viitattu lähteeseen Hower & Smith 1995) mukaan aiemmin tehdyissä tutkimuksissa on todettu leikin tasolla olevan selkeä yhteys ympäristöön sekä lasten käytössä oleviin välineisiin. Lisäksi lasten leikit ovat monimutkaisempia hyvässä ympäristössä.

2.5.2 Fyysisen oppimisympäristön turvallisuus

Varhaiskasvatuksessa turvallisuudella tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Tilojen ja välineistä huolehtimisen lisäksi turvallisuuden edistämiseen kuuluu lisäksi turvallisuuskasvatus sekä tapaturmien ehkäisy ja seuranta. (Varhaiskasvatussuunitelman perusteet 2018, 31.) Opinnäytetyö painottuu fyysiseen oppimisympäristöön, joten turvallisuus osiossa käsitellään turvallisuutta fyysisen ympäristön turvallisuuden näkökulmasta.

Tilojen on tärkeää vahvistaa lasten ja varhaiskasvattajien turvallisuuden tunnetta. Ryhmän tilojen tulisi olla viihtyisiä ja äänenvoimakkuudeltaan rauhallisia, joissa on lapsille virikkeitä. Tilojen tulisi vastata niiden käyttötarkoitusta. Tiloja voidaan käyttää useampaan eri käyttötarkoitukseen - samaa tilaa voidaan käyttää esimerkiksi ryhmätoimintaan ja rauhoittumiseen, kun tilat on hyvin suunniteltu. Edellä mainitut – viihtyisät, tarkoituksenmukaiset ja toiminnalliset tilat luovat hyvät mahdollisuudet turvallisuuskulttuurille. (Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus N.d.)

Päiväkodeissa tilojen suunnittelussa tulee huomioida lasten iät. Tilat tulee suunnitella niin, että kalusteiden on esimerkiksi kestävä kiipeilyä ja roikkumista. Irtokalusteita ja materiaaleja hankkiessa tulee ottaa huomioon niiden turvallisuus. Irtokalusteilla voi jakaa esimerkiksi tiloja, jonka vuoksi niitä on pystyttävä liikuttamaan. Sakset ja muut samankaltaiset terävät esineet tulee säilyttää lapsilta turvallisesti – valvotussa tilassa tai lukkojen takana. Lisäksi tiloja suunnitellessa tulee huomioida niiden valvottavuus. (Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus N.d.)

2.6 Aiemmat tutkimukset

Valkama on tutkinut pro gradu – tutkielmassaan 2018 päiväkotien oppimisympäristöjen laadunarviointia ECERS-R –mittarilla. Tutkimuksen tarkoituksena oli päiväkotien oppimisympäristöjen laadun selvittäminen. Valkama toteutti tutkimuksen strukturoidulla ECERS-R laadunarvioinnin mittarilla. Valkama tarkasteli mittarin avulla oppimisympäristö käsitteen kautta, jossa korostui oppimisympäristön pedagoginen ulottuvuus. Valkaman saamat tulokset vahvistivat päiväkotien oppimisympäristöjen olevan hyvälaatuisia. Tutkimuksen mukaan vuorovaikutus oli laadun vahvuus ja pedagoginen toiminta ja sisällöt nousivat kehittämisen painopistealueiksi. Tulokset osoittivat, että ryhmien välillä on isoja laatueroja. (Valkama 2018, 60.)

Castrén ja Eskelinen (2010) tutkivat opinnäytetyössään päiväkodin fyysistä oppimisympäristöä. Castrén ja Eskelinen tutkivat käsityksiä päiväkodin sisätilojen fyysistä oppimisympäristöä ja sen merkitystä lapsen oppimisen tukena ja lasten osallisuutta suhteessa ympäristöön. Heidän tutkimuksensa toteutettiin haastattelemalla Tampereen päivähoidon lastentarhaopettajia. Tutkimuksessa selvisi, että lastentarhaopettajilla oli eroja siinä, kuinka he ymmärsivät fyysisen oppimisympäristön –käsitteen. Haastattelujen perusteella kuitenkin haastateltavat olivat halukkaita ja motivoituneita järjestää huonosti toimivista tiloissa laadukasta ja monipuolista toimintaa. Haastatteluissa ilmeni, että tilat olivat osin liian pieniä ja huonosti järjestettyjä eivätkä siitä syystä taivu kaikkeen toimintaan, vaikka lastentarhaopettajat tekisivät parhaansa ja käyttäisivät luovuuttaan. Tutkimuksessa tilojen pienuus ja ahtaus nousivat tutkimuksessa esille myös liikunnasta puhuttaessa. Tutkimuksessa selvitettiin myös päiväkodin fyysisen ympäristön mukautumista lasten tarpeisiin. Tutkimuksen mukaan lasten osallisuus oli otettu vaihtelevasti huomioon ympäristön kehittäjinä. (Castrén ja Eskelinen 2010, 46-47.)

Vaajanen tutki pro gradu –tutkielmassaan (2018) varhaiskasvatusympäristöä päiväkotitiloissa tapaustutkimuksena päiväkodin johtajien, lastentarhaopettajien ja arkkitehdin näkökulmasta. Tutkimuksen keskeinen tutkimustulos oli, että fyysinen

varhaiskasvatusympäristö tukee parhaiten varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa tilojen ollessa muuntuvia ja mahdollistavan erilaisia toimintoja. Tutkimuksen mukaan päiväkodin fyysinen ympäristö ja sen tilaratkaisut voivat vahvistaa varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttamista. Tutkimuksessa tuli ilmi, että tilojen muunneltavuuteen tulisi kiinnittää huomiota varhaiskasvatusympäristöjä suunniteltaessa. Tutkimuksen mukaan haastavaa varhaiskasvatusympäristön luomisessa on tiedostaa, miten pedagogiikkaa voi tukea esimerkiksi fyysisillä tilaratkaisuilla. Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatusyksiköt haluavat liikuntasalin. Liikuntaa halutaan lisätä liikuntakasvatuksen tavoitteiden ja valtakunnallisen liikuntasuosituksen johdosta. (Vaajanen 2018, 97-102.)

3 Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, käytänteitä arvioida ja kehittää fyysistä oppimisympäristöä, sekä tähän tarvittavia resursseja. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia fyysisiä oppimisympäristöjä julkisissa päiväkodeissa.

Tutkimuskysymykset nousivat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatusta velvoittava asiakirja, jossa on lisäksi kaksi eri varhaiskasvatussuunnitelman tasoa – paikallinen- ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Lasten vasuista nousevat tavoitteet tulee huomioida suunniteltaessa ryhmän toimintaa sekä kehittäessä toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä. Kyselyn alussa selvitettiin vastaajien perehtymistä edellä mainittuihin varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä lapsen vasun huomioimista ryhmän toiminnan ja oppimisympäristön suunnittelussa. Vasun perusteissa tuodaan ilmi, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on pitää huoli, että oppimisympäristö on esteetön. Tämän vuoksi tutkimuksessamme kysyttiin fyysisen oppimisympäristön esteettömyydestä.

Vasun perusteissa oppimisympäristöjen tulevan tarjota ja mahdollistaa lasten monipuolinen ja vauhdikas liikkuminen, erilaiset pelit ja leikit sekä rauhoittuminen ja lepo. Myös lasten tekemät työt sekä leikit ja ideat voivat ilmetä oppimisympäristössä. Opinnäytetyössämme selvitettiin näihin liittyviä kysymyksiä.

Vasun perusteiden mukaan oppimisympäristön suunnittelu ja kehittäminen tapahtuu lasten kanssa yhteistyössä. Vasun perusteiden mukaan huoltajilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen, arviointiin ja suunnitteluun. Lisäksi lasten ja huoltajien osallistuminen toteuttamiseen, suunnitteluun ja arviointiin on osallisuutta edistävää. Osallisuus – sekä lasten että vanhempien on ollut viime aikoina pinnalla ja on yksi vasun perusteiden teemoista. Opinnäytetyön aiheen vuoksi halusimme selvittää lasten ja vanhempien osallisuutta oppimisympäristön suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa.

Vasun perusteiden mukaan pedagogisen toiminnan arviointi on edellytys varhaiskasvatuksen kehittämiseksi sekä lasten kehitykselle ja oppimisen edellytyksen parantamiselle. Paikallisessa vasussa määritetään, miten vasun toteutumista arvioidaan, seurataan ja kehitetään. Tämän vuoksi opinnäytetyössämme olemme selvittäneet käytänteitä arvioida ja kehittää sekä kuinka useasti arviointia ja kehittämistä tehdään. Lisäksi kysimme hyväksi koettuja käytänteitä, joita voimme jakaa opinnäytetyössämme.

3.2 Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmä

Kyselyn kohderyhmänä olivat julkisissa päiväkodeissa työskentelevät henkilöt – varhaiskasvatuksen opettajat sekä lastenhoitajat. Toteutimme kyselyn määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmänä. Kysely oli luonteeltaan kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen menetelmän yhdistelmä. Päädyimme kvantitatiiviseen kyselymenetelmään, sillä varhaiskasvatussuunnitelma on valtakunnallinen ja sitä toteutetaan ympäri Suomea. Lisää verkkokyselystä aineiston keruussa. Halusimme saada mahdollisimman laajasti vastauksia, jonka avulla voimme

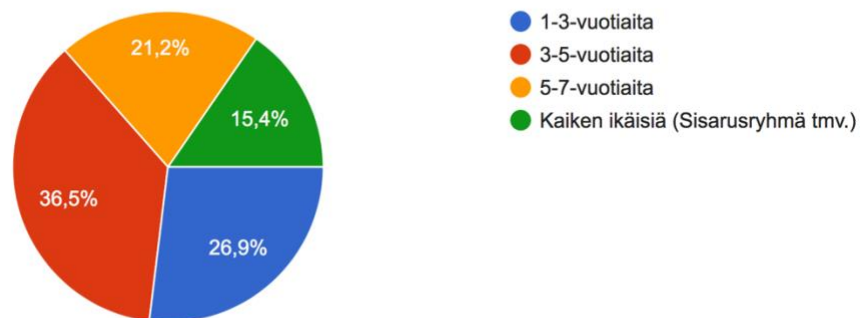
tutkia fyysisiä oppimisympäristöjä julkisissa päiväkodeissa. Opinnäytetyö on määrällisen ja laadullisen yhdistelmä – kyselyssä on käytetty monivalinta- ja asteikkokysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä tarkentamaan ja antamaan yksityiskohtaisempaa tietoa asteikkokysymyksissä kysytyistä asioista. Esimerkiksi kolmea asteikkokysymystä (numerot 10, 17 ja 19) seurasi tarkentava kysymys. Lisäksi kyselyn lopussa oli kaksi avointa kysymystä fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyen.

Kysely sisälsi monivalinta- ja asteikkokysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselyn alussa kartoitettiin vastaajien perehtymistä paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä oman ryhmän toimintasuunnitelmaan. Edellä mainituissa kohdissa vastausvaihtoehtoina olivat “olen lukenut asiakirjan perusteellisesti”, “olen lukenut asiakirjan osittain” ja “en ole lukenut asiakirjaa”. Taustatietoja kysyttiin kohdassa kaksi ja sen vastausvaihtoehdot olivat ikäjakaumia. Lopuissa asteikkokysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat “samaa mieltä”, “jokseenkin samaa mieltä”, “jokseenkin eri mieltä” ja “eri mieltä”. Kaikki monivalintakysymysten vastaukset on esitetty prosentteina sekä lukuina. Osan vastauksien ilmaisemisen tukena on käytetty taulukoita.

Ainut taustatieto mikä kysyttiin, oli minkä ikäisten ryhmässä vastaajat työskentelevät. Vastaajista reilu kolmannes (36,5%, n= 19) työskenteli 3-5- vuotiaiden ryhmässä. Vastaajista 14 (26,9%) työskenteli ryhmässä, jossa on 1-3- vuotiaita. Noin viidennes vastaajista (n=11, 21,2%) työskenteli 5-7- vuotiaiden ryhmässä ja loput 8 (15,4%) työskenteli ryhmässä, jossa oli kaikenikäisiä. Tämä taustatieto osoittautui ainakin osa tekijäksi esimerkiksi lelujen saatavuuden rajoittamisessa.

2. Minkä ikäisiä lapsia ryhmässäsi on?

52 vastausta

Kuvio 1 Ryhmien ikäjakaumat, missä vastaajat työskentelivät

Vastaajilta ei kysytty muita taustatekijöitä kuten koulutusta, ikää tai työnimikettä, sillä halusimme tietoa tutkittavasta asiasta eli ryhmien fyysisestä oppimisympäristöstä julkisissa päiväkodeissa. Useampien taustatekijöiden kysymistä pohdittiin tarkkaan. Taustatietojen kysymistä pohdittaessa muun muassa koulutuksen, maakunnan, iän, sukupuolen ja työnimikkeen kysymistä pohdittiin. Ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnittelu, kehittäminen ja arviointi ovat koko tiimin vastuulla ja tiimin yhteistyön tulos, jonka lisäksi lapsilla ja vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus osallistua sen arviointiin, kehittämiseen ja suunnitteluun. Joten yksittäisen vastaajan taustatietojen ei katsottu antavan lisäarvoa tutkittavalle aiheelle. Lisäksi vastaajajoukon olisi pitänyt olla huomattavasti suurempi, jotta aineistosta olisi voitu havaita esimerkiksi koulutuksen korreloivan jonkin asian kanssa.

3.3 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin internetissä verkkokyselyllä. Verkkokyselylomake liitteenä 2. Kysely sisälsi strukturoitujen kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä. Verkkokysely oli nopea ja helppo tapa saada laajasti vastauksia. Hyvänä puolena yleisesti kyselyissä on myös se, että kysymykset ilmaistaan aina samassa muodossa vastaajalle, joka parantaa näin myös tulosten luotettavuutta. Verkkokyselyn työmäärä paperikyselyyn verrattuna on tutkijoille vähäisempi, joka lisää sen hyötyä. (Valli 2015, 47-49.)

Kanasen (2015, 217) mukaan verkkokyselyssä tulee huomioida esimerkiksi kohderyhmä, ohjeistus ja vastausaika, vastaajan taustatiedot, helpot kysymysmuodot ja kyselyn tulisi olla mahdollisimman lyhyt.

Verkkokyselyn kohderyhmänä olivat julkisten päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat. Kohderyhmää tavoiteltiin suljetuista Facebook ryhmistä, joissa ryhmien nimien ja tietojen perusteella on sekä varhaiskasvatuksen opettajia että lastenhoitajia. Kyselyä tehdessä pyrimme kyselyn pitämään mahdollisimman tiiviinä, jotta vastaamiseen ei kuluisi liikaa aikaa. Kysymykset pyrittiin esittämään myös mahdollisimman ytimekkäästi ja mahdollisimman selkeinä.

Kysely jaettiin varhaiskasvattajien kolmeen suljettuun Facebook-ryhmään. Varhaiskasvattajien ryhmissä on toteutettu ennenkin verkkokyselyitä. Kyselyn liitteeksi Facebook ryhmään jaettuun julkaisuun liitettiin saateteksti, jossa informoitiin kyselyn tarkoituksesta ja kyselyn kohderyhmästä. Saatetekstissä kerrottiin kyselyn olevan osa opinnäytetyötä. Vastaamisajaksi arvioitiin 5-10 minuuttia. Vastaamisen kerrottiin tapahtuvan anonymisti ja kyselystä saatavaa aineistoa käsiteltävän luottamuksellisesti. Koko saateteksti löytyy liitteestä 2.

3.4 Monivalinta- ja asteikkokysymysten analysointi

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto analysoidaan tilastollisin menetelmin. Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella suurta ihmisjoukkoa, joten vastauksissa huomio ei kiinnity niinkään yksittäisiin vastauksiin. Useamman vastauksen analysointi ja tarkasteleminen vaativat aineiston tiivistystä. (Kananen 2015, 200.)

Verkkokyselyn monivalintakysymysten vastaukset on esitetty ja analysoitu suoran jakauman avulla. Monivalinta- kysymykset olivat luonteeltaan asteikkokysymyksiä. Yleensä asteikko kysymysten tulokset esitetään keskiarvoa käyttäen prosenttitaulukoina (Kananen 2015, 290). Opinnäytetyömme aihe ja tarkoitus huomioiden päädyimme kuitenkin käyttämään monivalintakysymysten

analysoinnissa suoraa jakaumaa. Vastausten esittäminen suoran jakauman avulla tiivistää vastauksista saadut aineistot. Suoran jakauman avulla nähdään yksittäisen kysymyksen vastaukset. Suorat jakaumat esitetään aina prosenttilukuina. (Kananen 2015, 288-289.) Opinnäytetyön verkkokysely toteutettiin Google Forms internet kyselyn avulla. Google Forms - ohjelma muutti monivalintakysymysten vastaukset kysymyksittäin kaaviomuotoon, jonka lisäksi vastauksia oli mahdollista tarkastella yksittäisen vastaajan vastauksia. Kyselyn monivalintakysymystenvastaukset on kirjoitettu tekstimuotoon ja kirjoitettujen vastausten tukena on myös kuviot, joissa vastaukset on esitetty prosentteina - kuten tekstissäkin.

3.5 Avointen kysymysten analysointi

Avointen kysymysten vastaukset analysoitiin aineistolähtöisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaukset jaoteltiin ja nimettiin aineistosta nousseiden käsitteiden avulla (Kananen 2015, 171-172). Avointen kysymysten analysoinnissa päädyttiin vastausten luokitteluun yläkategorioiden avulla. Luokittelulla tarkoitetaan aineiston järjestämistä yksinkertaisimpaan muotoon. Luokittelua voidaan pitää kvantitatiivisena analyysinä, jossa huomioidaan sisällön teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 90.)

Luokat ja niiden yläkategorioiden käsitteet nousivat aineistosta eli analysointi toteutettiin aineistolähtöisesti. Opinnäytetyön tarkoitusta tuki vastausten luokittelu yläkategorioiden avulla, jonka seurauksena vastauksista saatava tieto voidaan esittää tarpeen mukaan määrällisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.)

Esimerkiksi kohdan 11 *Mikäli kaikki tarvikkeet, materiaalit ja lelut eivät ole saatavilla, miten on rajattu ja miksi?* vastauksien tarkastelussa nousivat luokkien kategorioiksi:

1. Turvallisuus
2. Tilat ja säilytys
3. Aikuinen mahdollistajana tai rajoittajana
4. Yhteiskäyttö

5. Lasten mielenkiinnon kohteet

Kysymykset luokiteltiin aineistoista nousseiden kategorioiden mukaisiin luokkiin. Luokittelun jälkeen laskettiin luokkien jakaumat. Vastausten luokittelu aineistolähtöisesti antoi käsityksen siitä, mitkä olivat yleisimmät syyt materiaalien saatavilla rajoittamiseen ja mitkä harvinaisempia.

Kuvio 2. Esimerkki luokittelusta (mukaiillen Tuomi & Sarajärvi 2018, 92)

3.6 Tulosten esittäminen

Kyselystä saatu aineisto analysoitiin joko luokittelun tai suoran jakauman avulla. Avoimet kysymykset olivat osin asteikkokysymyksiä tarkentavia kysymyksiä, joten tulosten esitetään teemoittain. Teemat nousivat aineistosta.

Tulosten esittäminen teemoittain selkeyttää kysymysten linkittymistä toisiinsa. Lisäksi tulosten esittäminen teemoittain auttaa lukijaa hahmottamaan määrällistä aineistoa selittäviä tekijöitä. Teemat ovat ryhmän toimintaa ohjaavat asiakirjat, lapsilähtöisyys, lasten ja vanhempien osallisuus fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä, tarvikkeiden ja materiaalin saatavuus sekä fyysisen oppimisympäristön arviointi ja kehittäminen.

4 Tulokset

Tutkimuksen tulokset esitetään teemoittain. Teemat ovat ryhmän toimintaa ohjaavat asiakirjat, lapsilähtöisyys, lasten ja vanhempien osallisuus fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä, tarvikkeiden ja materiaalin saatavuus sekä fyysisen oppimisympäristön arviointi ja kehittäminen.

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

Kyselyssä kartoitettiin vastaajien perehtymistä paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja yksikön toimintasuunnitelmaan. Suurin osa vastaajista (78,8%, n=41) oli lukenut perusteellisesti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Loput (21,2%, n=11) olivat lukeneet kyseisen asiakirjan osittain. Yksikön toimintasuunnitelman oli vastaajista lukenut perusteellisesti myös suurin osa (80,8%, n=42). Vastaajista 13,5 prosenttia (n=7) vastasi lukeneensa yksikön toimintasuunnitelman osittain ja loput (5,8%, n=3) vastasi, ettei ole lukenut edellä mainittua asiakirjaa.

Yli puolet (53,8%, n=28) vastaajista oli samaa mieltä siitä, että ryhmän toimintasuunnitelma otetaan huomioon fyysisen oppimisympäristön muokkaamisessa ja kehittämisessä. Jokseenkin samaa mieltä oli 40,4 prosenttia (n=21) vastaajista ja jokseenkin eri mieltä oli kolme vastaajaa (5,8%). Vastaajilta kysyttiin asteikkokysymyksellä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevien tavoitteiden huomioimisesta ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa. Vastaajista yli puolet (59,6%, n=31) oli samaa mieltä siitä, että lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet huomioidaan ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa. Noin kolmannes vastaajista (36,5%, n=19) oli jokseenkin samaa mieltä ja loput (3,8%, n=2) olivat jokseenkin eri mieltä.

Tutkimuksen perusteella noin kolme neljästä (76,9%, n=40) oli sitä mieltä, että lasten leikit ja heidän tekemät työnsä näkyvät ryhmän oppimisympäristössä. Jokseenkin samaa mieltä siitä oli 11 (21,2%) ja jokseenkin eri mieltä 1 vastaaja. Tuloksista nousi

esille, että samaa tilaa voidaan käyttää nukkumiseen ja leikkimiseen. Ennen kuin nukkuminen on mahdollista, on siivottava leikit pois. Lisäksi vastauksissa nostettiin esille, että joissakin ryhmissä on seinille ripustamiskieltoja. Näiden lisäksi siivouksen ja laitoshuollon mainittiin tuovan omat haasteensa.

Vastaajista 63,5% (n=33) oli samaa mieltä siitä, että fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden rauhoittumiseen ja lepoon. Vastaajista 25,0% (n=13) oli jokseenkin samaa mieltä ja loput 11,5% (n=6) vastaajista oli jokseenkin eri mieltä. Vastauksista ilmeni, että samaa tilaa saatetaan käyttää useampaan tarkoitukseen. Esimerkiksi päiväunet saatetaan nukkua samassa huoneessa kuin, missä muulloin leikitään. Näin ollen huone voi olla ensin leikkikäytössä ja hetkeä myöhemmin tai jopa samanaikaisesti lepoon tarkoitettu.

Meillä on yksi suuri tila, jota voi rajata verhoilla sekä nukkumatila. Verhot eivät eristä ääniä, joten tilojen käyttäminen eri toimintoihin samanaikaisesti on haasteellista. Lapset eivät myöskään hahmota samalla tavalla tilan rajoja, kuin jos verhon sijasta käytössä olisi siirrettävä seinä tai ihan seinä. Päiväkoti on uusi, leluja, materiaalia ja tarvikkeita on vielä kohtalaisen vähän. Tämä asettaa myös omat haasteensa oppimisympäristön kehittämisessä. (Vastaaja 10)

Liian vähän huonetiloja, huono äänieristys, huonot pohjaratkaisut rakennuksessa tuovat omat haasteensa.” (Vastaaja 11)

32 vastaajaa (61,5%) oli sitä mieltä, että fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden liikkumiseen. Jokseenkin samaa mieltä oli 16 vastaajaa (30,8%), jokseenkin eri mieltä kolme (5,8%) ja eri mieltä yksi vastaaja (1,9%). Kysyttäessä mahdollisuuksista vauhdikkaampaan liikkumiseen 20 vastaajaa (38,5%) koki fyysisen oppimisympäristön tarjoavan lapsille mahdollisuuden vauhdikkaampaan liikkumiseen. Jokseenkin samaa mieltä oli 21 (40,4% vastaajaa. Kymmenen vastaajaa 19,2%) oli jokseenkin eri mieltä ja loput 1,9% (n=1) olivat eri mieltä.

Tiimin kesken on erilaisia näkemyksiä esimerkiksi siitä, kuinka pitkälle lasten kiipeily ja vauhdikkaat leikit sallitaan, ja mahdollistetaanko niitä erilaisilla tilaratkaisuilla. (Vastaaja 7)

Pienet ja rajalliset sisätilat tuovat haasteita liikunnalliseen ympäristön suhteen. (Vastaaja 33)

Hieman yli puolet vastaajista (55,8%) oli samaa mieltä siitä, että fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden monipuolisiin leikkeihin. Vastaajista 40,4% oli jokseenkin samaa mieltä ja loput 3,8% oli jokseenkin eri mieltä. Vastauksista nousi esille leikkivälineiden ja muiden materiaalien olevan pääsääntöisesti lasten saatavilla, kuitenkin turvallisuus huomioiden.

Vastausten perusteella leikkien mahdollistajina koettiin esimerkiksi tiloja rajaavat elementit kuten hyllyt ja sermit, joilla voidaan mahdollistaa rauhalliset leikkihetket lapsille ja yhdessä tilassa voi leikkiä useampaa eri leikkiä. Vastaajat kertoivat tarjolla olevien lelujen vaihtuvan ajoittain, sillä kaikki lelut eivät mahdu olemaan saatavilla ja leluja vaihdellaan ryhmien kesken. Lelujen saatavuuteen kerrottiin vaikuttavan lasten mielipiteet. Osa vastaajista kertoi tiloja ja leikkipaikkoja olevan liian vähän, mitkä luovat omat haasteet leikkien mahdollistamiseen. Lisäksi pakollisten tavaroiden kuten ruokapöydän koettiin rajoittavan mahdollisuuksia leikkitilojen luomisessa.

4.2 Osallisuus

Lasten ja vanhempien osallisuutta fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa tutkittiin kahdella asteikkokysymyksellä sekä kahdella avoimella kysymyksellä. Kolmasosa vastaajista (30,8%, n=16) oli samaa mieltä siitä, että lapsilla on mahdollisuus osallistua ryhmänsä fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Jokseenkin samaa mieltä oli 22 (30,8%) vastaajaa, jokseenkin eri mieltä oli 11 (21,2%) vastaajaa ja eri mieltä oli loput 3 (5,8%) vastaajista.

Avoimella kysymyksellä halusimme selvittää, miten lapset osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Kuudesta vastauksesta ilmeni, että lapset eivät osallistu fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen eivätkä arviointiin. Yksi vastaaja kertoi syyksi sen, että lasten oletetaan vain sotkevan kaikki, muut eivät kertoneet syitä. Loput 46 vastausta käsitti jollakin tapaa lasten osallisuuden fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa sekä arvioinnissa.

25:stä vastauksesta kävi ilmi, että lapsilta kysytään mielipiteitä ja näkemyksiä fyysiseen oppimisympäristöön liittyen ja aiheesta keskustellaan. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa muun muassa leluvalikoimaan, huonekalujen ja tavaroiden järjestykseen, ja leikkitilojen muokkaamiseen. Osassa vastauksista nousi esiin lasten kokoukset, joissa lapset jakavat mielipiteitään ja tekevät päätöksiä äänestämällä.

Yhdessä mietitään mitä leikkipisteitä ja leluja halutaan ja mitä joutaisi viedä välillä varastoon. Lapsilla myös mahdollisuus vaikuttaa siihen mihin kohtaan leikkipiste olisi kiva pystyttää. (Vastaja 11)

Lasten kokoukset ja kuuntelevat aikuiset.

(Vastaja 39)

Meillä on kerran viikossa lasten palaveri jossa lapset saavat itse äänestää erinäisiä asioita.mm.minkälaisen leikkipisteen haluaisivat...

(Vastaja 31)

Kymmenen vastaajaa mainitsi lasten havainnoinnin olevan yksi lasten osallisuutta tukeva tekijä fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa sekä arvioinnissa. Kahdessa vastauksessa oli konkreettisia esimerkkejä, miten lapset osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin:

Suunnittelussa he konkreettisesti saavat etsiä tarvittavia tavaroita tilaan, askarrella koristeita sekoittaa eri tavaroita keskenään. Lapset tekivät esim. kauppaan mainoksia ja rahoja. Dinolandiaan keksivät eri tavaroista ruokaa dinoille ja vihreä pyöreä pöytä tuoli ylös alaisin sai alkoihinsa jumppa tötsät ja siitä tuli kukkanen. Aivan ihania ideoita lapsilla kun he saavat itse ommalla suunnittelemassa ja kaikki välineet ovat käytössä. Arviointi tapahtuu leikkiä havainnoimalla kun leikki ei enää kiinnosta lapsia he kertovat sen olemalla kiinnostuneita muusta, aikuinen rikaustuttaa sitä omalla toimillaan tai keksitään uutta.

(Vastaja 51)

Mietimme lasten leluja yhdessä, olemme tehneet lasten kanssa pahvilaatikoita kulkuneuvoja, koska he leikkivät usein autoleikkejä. Olemme tehneet kotileikinurkkauksen, johon lapset ovat saaneet ehdottaa lisää tarvikkeita, esim. Kaappeja, kello ja tauluja. Olemme

*kyselleet lapsilta lelujen/välineiden mielekkyydestä
sekä havainnoinnut heitä arjessa.*

(Vastaaaja 21)

Vastaaajat, jotka työskentelevät lasten kanssa, jotka eivät osaa vielä puhua tai muuten ilmaista mielipiteitään, kertoivat lasten osallisuuden fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa pohjautuvan lasten leikkien havainnointiin. Tätä kautta on mahdollista löytää lasten mielenkiinnon kohteita. Vastaaajat korostivat myös arvioinnin tapahtuvan lasten toimia seuraamalla. Vastaaaja 10 totesi, että *”pienen osallisuuden toteutuminen on kuitenkin pitkälti kasvattajien havaintojen ja ikäkauden kehitystarpeiden tuntemuksen varassa”*.

Asteikkokysymys vanhempien mahdollisuudesta osallistua ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin jakoi tulokset melkein päinvastoin, kuin sama kysymys lasten osallistumisesta. Neljä (7,7%) vastaajaa oli sitä mieltä, että vanhemmilla on mahdollisuus osallistua, 20 vastaajaa (38,5%) oli jokseenkin samaa mieltä, noin kolmannes vastaajista (30,8%, n=16) oli jokseenkin eri mieltä ja loput 12 (23,1%) vastaajaa eri mieltä.

Avoimella kysymyksellä halusimme selvittää, miten vanhemmat osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. 12 vastaajaa kertoi, että vanhemmat eivät osallistu lainkaan fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Kahdesta vastauksesta ilmeni, että vanhemmilta ei kysytä mielipiteitä lainkaan. 21 vastaajan mukaan vanhemmat osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin keskusteluiden kautta. Vanhemmilta kysytään mielipiteitä sekä lasten mielenkiinnonkohteita. Keskustelualustoina käytetään vasukeskusteluja, vanhempainiltoja sekä arjen hakutilanteita. Kahdessa vastauksessa mainittiin idea/toivepuu, johon vanhemmat voivat kirjata ylös ideoita ja toiveita.

Muutamasta vastauksesta nousi esiin se, että vanhempien toiveita kuullaan ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa, mutta hyvin harva vanhempi toiveita esittää. Lisäksi vanhempien esittämiä toiveita ja ehdotuksia pyritään huomioimaan, mutta

arjen tasolla toiveet eivät jatkuvasti näy. Yksi vastaaja (vastaaja 40) nosti esiin yhteisen kielen puuttumisen vaikeuttavan vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä.

4.3 Tarvikkeiden, materiaalin ja lelujen saatavuus

Puolet vastaajista (50,0%) oli samaa mieltä siitä, että tarvikkeet, materiaalit ja lelut ovat lasten saatavilla. 23 vastaajaa (44,2%) oli jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä oli kaksi vastaajaa (3,8%) ja eri mieltä yksi vastaaja.

Halusimme tietoa siitä, miten saatavuus on rajattu ja millä perustein. Vastauksista kävi ilmi, että saatavuutta rajoittivat eniten turvallisuussyt, yhteiskäyttö, tilan puute sekä lasten mielenkiinnonkohteet ja tarpeet. Vastauksista kävi ilmi myös kasvattajan rooli tavaroiden, materiaalin ja lelujen saatavuuden rajoittajana ja mahdollistajana.

Turvallisuus

Turvallisuus koettiin yhdeksi merkittävimmäksi tavaroiden, materiaalin ja lelujen saatavuuden säätelijäksi. Yhteensä 24 vastausta osoitti turvallisuuden olevan merkittävä tekijä tavaroiden, materiaalien ja lelujen saatavuuden rajoittajana. Usea vastaaja mainitsi joidenkin tavaroiden olevan vaarallisia juuri pienimmille lapsille, joten niitä luonnollisesti säilytetään lasten ulottumissa, kun kyseessä on pienten lasten ryhmä tai sekaryhmä.

Sakset, kartongint ja liimapuikot, pienet napit ym. Koska kyseessä pienten lasten ryhmä niin nämä ovat turvallisuussyistä pois lasten ulottuvilta.” Jokaisen vastaajan perään, mikä on (Vastaaja 41)

Esim. Pieniä osia sisältävät lelut ja pelit on lasten ulottumattomissa, ja niillä leikitään vain aikuisten valvonnassa pienten lasten turvallisuuden takia. (Vastaaja 30)

Vastauksista kävi ilmi myös se, että ryhmissä, joissa ilmenee erityisen tuen tarpeita, on materiaalien saatavuutta rajattu erityisesti turvallisuussyistä. Tämän lisäksi useassa vastauksessa painotettiin sitä, että tavarat ja

materiaalit ovat lasten saatavissa aikuiselta pyytämällä tai käytettävissä aikuisen valvonnassa.

Tilat ja säilytys

Tavaroiden, materiaalin ja lelujen saatavuutta rajoittivat vastaajien mukaan myös tilaan liittyvät seikat. Kuudessa vastauksessa mainittiin tilojen ahtaus sekä säilytystilan vähäisyys tai puuttuminen. Osa vastaajista kertoi, että kaikki lelut ja tarvikkeet eivät mahdu lasten tasolla säilytettäväksi. Vastaajat kertoivat ratkaisseensa säilytystilan puutteen vaihtelemalla saatavilla olevaa materiaalia kauden sekä tarpeen mukaan. Tilan ahtauteen liittyen kolmessa vastauksessa mainittiin tilan rauhoittaminen rajoittamalla lelujen sekä tavaroiden määrää.

Kasvattaja mahdollistajana tai rajoittajana

14 vastaajaa korosti, että aikuiselta pyytämällä lapsilla on mahdollisuus saada käyttöönsä tavaroita, materiaaleja sekä leluja, jotka ovat heidän ulottumattomissaan. Tällaisissa tilanteissa kasvattaja on joko leikin ja toiminnan mahdollistaja tai rajoittaja. Useasta vastauksesta kävi ilmi, että lapset saavat käyttöönsä tietyt lelut ja tarvikkeet vain aikuisen valvonnassa. Rajauksen piiriin kuului muun muassa askartelutarvikkeita, arvokkaita leluja sekä opetuskäyttöön tarkoitettuja tarvikkeita ja materiaalia. Vastauksissa mainittiin myös tavaroiden opetuskäytön tai käyttötarkoituksen rajaavan niiden saatavuutta lapsille.

Osa vastaajista korosti tässäkin kohtaa turvallisuutta. Etenkin pienten lasten ryhmissä työskentelevät kasvattajat mainitsivat, että isommille lapsille tarkoitettut lelut on nostettu ylemmille hyllyille pienten lasten ulottumattomiin. Näitä leluja pienet lapset saavat käyttää juuri aikuisen valvonnassa. Kolme vastaajaa mainitsi tarvikkeiden, materiaalien sekä lelujen olevan täysin lasten saatavilla. Kaksi vastaajaa kertoi, että heidän päiväkodissaan on tietyt toimintamallit, joita on vaikea muuttaa.

Lelujen yhteiskäyttö

Seitsemän vastaajaa kertoi joidenkin lelujen ja tavaroiden kiertävän koko päiväkodin ryhmissä vuorotellen. Luonnollisesti näiden lelujen ja tavaroiden yhteiskäyttö rajoittaa niiden saatavuutta tiettyjen ryhmien lapsille ajoittain. Vastausten perusteella eniten yhteiskäytössä ryhmien kesken ovat liikuntavälineet, suositut lelut, askartelutarvikkeet sekä soittimet. Etenkin isompien tarvikkeiden sekä soittimien säilytystä yhteisessä varastossa suosittiin, sillä ne vievät tilaa ja ne halutaan pitää ehjinä.

Lasten mielenkiinnon kohteet

Kahdeksan vastaajaa kertoi, että tavaroiden, materiaalin sekä lelujen saatavuutta rajoitetaan lasten mielenkiinnonkohteiden ja tarpeiden mukaan. Kahdessa vastauksessa kahdeksasta mainittiin säilytystilan puutteen olevan syy tällaiseen rajaukseen. Vastauksista kävi ilmi, että leluja valitaan lasten kiinnostusten kohteiden lisäksi myös lasten kehityksen tarpeiden ja vasussa sovittujen asioiden pohjalta. Yksi vastaajista korosti sitä, että keskittymisen vaikeudet otetaan huomioon rauhoittamalla oppimisympäristöä, eli vähentämällä tavaroita näkyvistä.

4.4 Fyysisen oppimisympäristön arviointi, kehittäminen ja muokkaaminen

Vastausten perusteella fyysistä oppimisympäristöä kehitetään, muokataan ja arvioidaan pääsääntöisesti lasten tarpeet ja mielenkiinnon kohteet edellä. Noin puolet vastaajista (n=25) mainitsivat lasten mielenkiinnonkohteiden sekä tarpeiden havainnoinnin olevan avainasemassa fyysisen oppimisympäristön arvioinnissa ja kehittämisessä. Tiloja muokataan lapsilähtöisesti lasten tarpeisiin sopiviksi ja mielenkiinnonkohteet otetaan huomioon. 28:ssa vastauksessa nousi esiin sekä kasvattajien välinen että kasvattajien ja lasten välinen keskustelu fyysisen oppimisympäristön arvioinnista ja kehittämisestä. Kasvattajat keskustelevat keskenään esimerkiksi tekemistään havainnoista ja uusista ideoista, miten fyysistä oppimisympäristöä tulisi kehittää. Keskustelua käydään myös siitä, mikä toimii ja

mitä pitäisi muuttaa. Keskustelu fyysisen oppimisympäristön kehittämisestä pohjautuu pitkälti lasten tarpeisiin ja mielenkiinnonkohteisiin. Osa vastaajista korosti myös lasten osallisuutta arvioinnissa ja kehittämisessä.

20 vastaajaa mainitsi tiimipalaverit keskustelualustana fyysisen oppimisympäristön arvioinnille ja kehittämiselle. Muutama vastaaja kertoi konkreettisia toimia, mitä tiimipalavereissa tehdään fyysisen oppimisympäristön arvioimiseksi ja kehittämiseksi.

Tiimikeskusteluissa havaintojen ja ideoiden jako, lasten osallistaminen leikkiympäristön suunnitteluun ja toteutukseen (esim. kiertoelujen paikat), vuosittaiset arvioinnit vuoden vaihteessa (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö). (Vastaaja 33)

Tiimissä arvioidaan, miten ympäristö palvelee lasten tarpeita, mikä on toimivaa ja mikä muutetaan. Apuna käytetään erilaisia vuosikelloja ja muistilistoja, jotta kehittäminen ei jää satunnaiseksi, vaan on järjestelmällistä.

(Vastaaja 6)

Kaksi vastaajaa kommentoi, että fyysistä oppimisympäristöä ei arvioida eikä kehitä ollenkaan. Toinen kertoi syyksi sen, että vanhoja käytänteitä ei voida muuttaa.

Fyysisen oppimisympäristön arvioinnin ja kehittämisen säännöllisyys vaihtelee vastausten perusteella paljon. 16 vastaajaa kertoi arvioinnin ja kehittämisen tapahtuvan vähintään kerran kuukaudessa tai aina tarvittaessa ja seitsemän kertoi sen olevan jatkuvaa lasten ja lasten päivittäisten toimien havainnoinnin kautta. Kymmenestä vastauksesta kävi ilmi, että fyysistä oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään kahdesta kolmeen kertaan vuodessa ja neljä vastaajaa kertoi arvioinnin ja kehittämisen olevan satunnaista. Kaksi vastaajaa kertoi, että arviointia ja kehittämistä ei ole tapahtunut vielä ollenkaan, sillä kyseessä on uudet päiväkodit.

4.4.1 Haasteet

Fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyviä haasteita kysyttäessä yhteensä 22 vastaajaa mainitsi ryhmätilojen ahtauden, pienen koon ja/tai niiden muokkaamattomuuden. Yhdeksän vastaajaa mainitsi henkilöstön asenteet, eriävät näkemykset tai muutosvastarinnan haasteeksi fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja muokkaamisessa. Myös kasvattajien eri näkemykset lasten kyvystä huolehtia ja ottaa vastuuta asioista sekä osallistua nähtiin haasteena.

Kahdeksan vastaajaa koki materiaalien vähäisyyden tai yksipuolisuuden olevan haasteena fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja muokkaamisen näkökulmasta. Kahdessa vastauksessa nousi esiin myös materiaalin ja kalusteiden hankinnan vaikeus. Uusien välineiden hankkimiseen oli vastausten perusteella hankala saada suostumusta. Seitsemän vastaajaa nosti esiin tiukan budjetin, joka vaikuttaa materiaalien hankintaan. Laitoshuollon rajoittava vaikutus fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen nostettiin esille viidessä vastauksessa. Joidenkin vastaajien mukaan siivoojien mielipide muokkaa ympäristöä eniten. Ajanpuute mainittiin haasteeksi kolmessa vastauksessa.

4.4.2 Hyväksikoetut käytänteet

Halusimme kartoittaa kasvattajien hyväksi kokemia käytänteitä fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja muokkaamisessa. Neljä vastaajista kertoi, että he eivät ole kohdanneet eivätkä toteuttaneet toimivia käytänteitä fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyen. Kymmenen vastaajaa koki hyväksi käytänteeksi lapsilähtöisyyden fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja muokkaamisessa. Esimerkiksi yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että oman pohdinnan lisäksi lasten osallistaminen esimerkiksi haastatteleamalla on hyvä keino, jonka kautta voi kysyä esimerkiksi lapsen lempipaikkaa päiväkodissa. Tämä antaa kasvattajille tietoa, mistä lapset pitävät ja mitä voitaisiin kehittää. 12 vastaajaa nosti esiin systemaattisuuden ja säännöllisyyden

olevan avainasemassa fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja muokkaamisessa.

Kausittainen arviointi auttaa hahmottamaan oppimisympäristön kehittämiskohteita... (Vastaaaja 33)

Oppimisympäristöjen muokkaaminen tietyin väliajoin voi rauhoittaa esim lepoaika ja ruokailutilannetta ym. Rohkeasti muokkaamalla tulee huomatuksi myös niitä asioita, mitkä toimivat ja mitkä eivät niinkään.

(Vastaaaja 50)

Kymmenessä vastauksessa mainittiin tilaan, tavaroihin tai huonekaluihin liittyviä käytänteitä. Tilanjakajia sekä siirrettäviä huonekaluja suosittiin.

Mm. Pyörillä olevat hyllyt (siirrettävissä helposti), vaihtuvat lelut, teema nurkkaukset, joissa aihe vaihtuu tarpeen/vuodenajan tms. mukaan.

(Vastaaaja 2)

Päiväkodin kaikki huonekalut ovat siirrettäviä, esim hyllyissä ja lipastoissa on pyörät alla, näin saamme rajattua tilaan lapsille eri leikkipaikkoja, mikä mahdollistaa rauhalliset leikit. Ryhmässä käytössä leikkitaulu, jonka käyttö vähentää lasten edestakaisin kulkemista ja sitouttaa paremmin leikkiin. Päiväkodissa on paljon yhteiskäyttötiloja kuten ateljee, työhuone, aula jossa pöytätilaa jne joita voi varata oman pienryhmän toimintaan ja näin mahdollistaa toiminnan eriyttämisen.

(Vastaaaja 10)

Viisi vastaajaa korosti tiimin yhteistyön ja ajatusten jakamisen työyhteisössä olevan tärkeitä käytänteitä fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja muokkaamisen kannalta. Yksi vastaaja nosti esiin vierailut muissa yksiköissä, tällöin on mahdollista saada uusia ideoita vietäväksi omaan yksikköön ja ryhmään. Tähän liittyen osa vastaajista korostaa avoimen suhtautumisen, ennakkoluulottoman tilojen käytön sekä rohkean kokeilun olevan hyviä käytänteitä fyysisen oppimisympäristön muokkaamisessa sekä kehittämisessä.

5 Pohdinta

Lokakuussa 2019 opinnäytetyön aihe-ehdotus hyväksyttiin. Aihe oli silloin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) toteutuminen julkisissa päiväkodeissa. Aihe oli todella laaja, joten se päädyttiin rajaamaan fyysiseen oppimisympäristöön, jota koskevat tutkimuskysymykset pohjautuvat osittain Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) velvoittavuuteen. Päiväkodin fyysinen oppimisympäristö on työpaikkamme, joten aihe valikoitui helposti. Oman kokemuksemme mukaan varhaiskasvatuksen resurssit ovat tiukoilla, tilat ovat ahtaita, materiaalia on niukasti ja aikaa rajoitetusti. Halusimme tutkimuksemme kautta kartoittaa fyysisen oppimisympäristön laatua, sen arvioinnin ja kehittämisen käytänteitä sekä tähän tarvittavia resursseja. Tarkoituksena oli myös kartoittaa lasten ja vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia ja toteutumista fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja muokkaamisessa. Tulee kuitenkin muistaa, että yhdessä paikassa hyväksi koetut käytänteet eivät välttämättä toimi toisessa. Koemme kuitenkin, että tiedon, taidon ja toimintamallien jakaminen voi avartaa ajatusmaailmaa ja saada kokeilemaan jotakin uutta, mikä taas voi edesauttaa kasvattajan itsensä sekä toiminnan kehittämistä.

Opinnäytetyön ensimmäinen suunnitelma valmistui joulukuun 2019 lopulla. Suunnitelmaa päädyttiin kuitenkin muokkaamaan, joten lopullinen suunnitelma oli valmis helmikuun 2020 alussa, jota käytettiin pohjana opinnäytetyölle. Tutkimuksen kyselylomake valmistui maaliskuun aikana ja se jaettiin varhaiskasvattajien kolmeen suljettuun Facebook-ryhmään. Kyselyyn tuli kahdessa tunnissa 52 vastausta, joten se jouduttiin sulkemaan. Tutkimuksen aihe on näkemyksemme mukaan mielipiteitä herättävä sekä koskettaa jokaista julkisessa päiväkodissa työskentelevää varhaiskasvattajaa.

Kysymyksiä oli yhteensä 22, joista avoimia kysymyksiä oli seitsemän ja asteikkokysymyksiä 15. Vastausten analysointi vei paljon aikaa. Esimerkiksi kysyttäessä tarvikkeiden, materiaalien ja lelujen saatavuuden rajaamisesta, useaan

vastaukseen sisältyi moneen teemaan sopivia vastauksia, joten vastausten luokittelu oli haasteellista. Tämä oli pääsyy aineistolähtöiseen luokitteluun.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 32) mukaan oppimisympäristöjä tulisi muokata yhdessä lasten kanssa. Lasten sekä vanhempien osallisuutta edesauttaa toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin osallistuminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32 & 33). Tutkimuksen tulosten mukaan lasten osallistuminen ryhmänsä fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin mahdollistetaan hyvin. Vastauksiin vaikutti se, minkä ikäisten lasten ryhmässä vastaajat tekevät töitä, sillä osallistumisen määritelmä ja laajuus ovat erilaisia pienemmällä lapsilla. Pienempien lasten osallisuutta tuetaan esimerkiksi havainnoimalla. Fyysisiä oppimisympäristöjä suunnitellaan sekä toteutetaan lapsilähtöisesti, lasten mielenkiinnonkohteet sekä tarpeet otetaan huomioon ja lapset saavat olla mukana päättämässä. Tämä voisi johtua varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) velvoittavuudesta sekä siitä, että osallisuuden käsite on ollut pinnalla niin yhteiskunnassa yleisesti kuin varhaiskasvatuksen kentälläkin.

Tutkimuksen tulosten mukaan vanhemmilla on pääosin mahdollisuus osallistua fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Osa vastaajista korosti useimpien vanhempien jättävän tämän mahdollisuuden käyttämättä. Tämä saattaisi kertoa esimerkiksi vanhempien tiedon puutteesta, informaation vähäisyydestä, välinpitämättömyydestä tai luottamuksesta varhaiskasvattajien ammattitaitoon. Vanhempien osallistumisen vähäisyys voisi johtua myös kasvattajien asenteista sekä vallitsevista käytänteistä. Voi olla, että esimerkiksi vanhoja käytänteitä ei haluta muuttaa tai tähän ei ole tarvittavia resursseja. Yksi mahdollisuus voi myös olla hyvien käytänteiden puuttuminen.

Julkisissa päiväkotiryhmissä tarvikkeiden, materiaalien sekä lelujen saatavuutta rajoittavat tutkimuksen mukaan eniten turvallisuussyt, yhteiskäyttö, tilan puute sekä lasten mielenkiinnonkohteet ja tarpeet. Vastauksista nousseet turvallisuussyt mukailevat opetushallituksen ohjeistuksia muun muassa saksien ja muiden terävien esineiden säilyttämisestä lasten ulottumattomissa (Turvallinen ja

terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus N.d.). Vastauksista ilmeni myös kasvattajan rooli tavaroiden, materiaalin ja lelujen saatavuuden rajoittajana ja mahdollistajana. Turvallisuussyyt mainittiin useassa vastauksessa, joten tämän tutkimuksen perusteella voidaan olettaa ryhmien fyysisten oppimisympäristöjen olevan lapsille turvallisia, kuten varhaiskasvatuslain mukaan tulee ollakin (L540/2018, 10§). Tarvikkeiden, materiaalien ja lelujen saatavuus on monessa päiväkotiryhmässä jaettu lasten mielenkiinnonkohteiden sekä tarpeiden mukaan, mikä on mahdollinen seuraus lasten tarkasta havainnoinnista sekä lasten osallistamisesta suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tilan puute sekä materiaalin vähäisyys nousivat tutkimuksessa esille tarvikkeiden, materiaalien sekä lelujen saatavuuden rajoittamisessa. Useat vastaajat kokivat säilytystilaa sekä neliömetrejä olevan rajoitetusti, joten kaikki lasten käyttämä materiaali ei ole heidän saatavillaan. Tämä saattaa johtaa siihen, että kasvattajasta voi tulla leikin mahdollistaja tai rajoittaja. Voi siis olla mahdollista, että lapset pyytävät leikkeihinsä varastoissa ja ylähyllillä olevia leluja tietyiltä kasvattajilta, jotka ovat olleet kokemuksen mukaan sallivampia. Tutkimuksesta nousi esiin kasvattajien näkemyserot siitä, mitä lapsille milloinkin sallitaan. Näin ollen yhtenäiset käytänteet kasvattajien kesken voisivat olla tarpeellisia, jotta kasvattajien käyttäytyminen olisi johdonmukaista. Uskomme tällä olevan merkitystä esimerkiksi lasten turvallisuuden tunteeseen.

Tutkimuksen mukaan fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyviä haasteita ovat ryhmätilojen ahtaus, muokkaamattomuus sekä materiaalien vähäisyys tai yksipuolisuus ja pieni budjetti. Voi olla mahdollista, että fyysisen oppimisympäristön muokkaaminen on haastavaa, jos käytössä on esimerkiksi vain yksi tila, jota lapsiryhmä käyttää leikkimiseen, nukkumiseen sekä mahdollisesti myös syömiseen. Tällaisessa tilanteessa voi olla haastavaa taata jokaisen lapsen leikille oma tila sekä rauhallinen ympäristö. Castrénin ja Eskelisen (2010, 46-47) tutkimuksen tuloksista ilmeni samankaltaisuutta – lastentarhaopettajien mukaan tilat ovat osin liian pieniä eivätkä mahdollista kaikkea toimintaa. Fyysinen oppimisympäristö tukee parhaiten varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa tilojen ollessa muuntuvia ja mahdollistaessaan erilaisia toimintoja (Vaajanen, 2018, 97-102). Voi olla, että

tutkimuksessamme esiin nousseet ongelmalliset ryhmätilat eivät mahdollista pedagogista toimintaa riittävällä tavalla.

Tilojen ahtauden, muokkaamattomuuden ja materiaalien vähäisyyden lisäksi monipuolisia leikkejä sekä toimintaa voi olla haastava tarjota lapsille ilman monipuolisia tarvikkeita, materiaalia sekä leluja. Ajatuksemme on, että varhaiskasvatuksen määrärahat voisivat olla nykyistä suuremmat, jotta materiaalin laatu sekä määrä saataisiin kohdilleen julkisissa päiväkodeissa. Yksi haaste koskien fyysisen oppimisympäristön kehittämistä ja muokkaamista tuli meille yllätyksenä. Tutkimuksen perusteella siivoojien mielipide muokkaa joidenkin julkisten päiväkotiryhmien fyysistä oppimisympäristöä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lasten pitkäkestoiset leikit eivät mahdollisesti toteudu, jos siivoajan täytyy päästä siivoamaan leikkitilaa.

Fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja muokkaamisen hyväksi käytänteiksi tutkimuksen mukaan koettiin lapsilähtöisyys sekä arvioinnin ja kehittämisen systemaattisuus ja säännöllisyys. Kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 29 & 61) todetaan, yhteisiä työkäytänteitä tulee tarkastella ja arvioida säännöllisesti sekä toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista. Vastaajat kokivat säännöllisen arvioinnin auttavan hahmottamaan oppimisympäristön kehittämiskohteita. Uskomme, että käytänteiden säännöllinen havainnointi sekä arviointi takaavat niiden laadun. Tutkimuksen perusteella tiimien yhteistyö sekä ajatusten ja ideoiden jakaminen koettiin tärkeiksi käytänteiksi fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja muokkaamisen kannalta. Voi olla, että tiimin jäsenillä on erilaiset koulutustaustat ja lähtökohdat, jotka voivat vaikuttaa eri näkökulmien sekä ideoiden syntymiseen. Näin ollen tiimityö saattaa tuottaa hyödyllistä lisäarvoa työn käytänteisiin. Myös avointa suhtautumista, ennakkoluulotonta tilojen käyttöä sekä rohkeaa uuden kokeilemistä korostettiin vastauksissa. Tästä voisi päätellä, että kasvattajien suhtautumistavat ja kehittymisen halu ovat toimivien käytänteiden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Osa vastaajista kertoi osallistavansa lapsia esimerkiksi haastatteluiden kautta fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun sekä arviointiin. Uskomme, että lapset ovat asiantuntijoita kertomaan, millaisessa fyysisessä oppimisympäristössä he viihtyvät.

Lisäksi näiden tulosten takana voisi olla kasvattajien omakohtainen kokemus lapsilähtöisen suunnittelun ja arvioinnin tuottavan kaikkien yksilöiden tarpeita vastaavan oppimisympäristön.

5.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvän etiikan mukaan tutkijalla tulee olla aito kiinnostus tutkittavaa asiaa kohtaan (Kuula 2015, 23). Olimme aidosti kiinnostuneita saamaan uutta tietoa fyysisen oppimisympäristön kehittämisestä, suunnittelusta ja arvioinnista. Aiheeseen kiinnostus nousi työelämän kokemuksista. Opinnäytetyöllämme haluamme tarkastella ja jakaa varhaiskasvatuksen fyysisen oppimisympäristön suunnittelun, kehittämisen ja arvioinnin käytänteitä.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkijoiden tulee toimia tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen mukaan. Näitä ovat esimerkiksi rehellisyys, huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa että niitä esittäessä ja arvioitaessa. (Kuula 2011, 26; Hyvä tieteellinen käytäntö HTK 2012.) Opinnäytetyö on tehty huolellisesti ja kyselystä saatu aineisto on käsitelty luottamuksellisesti ja anonymisti. Aineistosta saadut tulokset julkaistaan yleistävästi. Silloin kun käytetään aineistosta suoria lainauksia, on huolehdittu siitä, että vastaaja ei ole tunnistettavissa kyseisestä lainauksesta. Kyselyn saatteena oli saateteksti, jonka perusteella vastaaja pystyi päättämään, haluaako osallistua tutkimukseen eli tutkimus perustui vapaaehtoisuuteen (Eriksson 2020, 43; viitannut lähteeseen Kuula 2011, 61,102 & 105). Saatetekstissä annettu asianmukainen tieto on hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaista ja myös vastaajan itsemääräämisoikeuden arvostamista. Lisäksi opinnäytetyössä on kunnioitettu muiden töitä viittaamalla heidän julkaisuihinsa. Kyselystä saatu aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistumisen ja hyväksymisen jälkeen. (Kuula 2011, 26 & 133; Hyvä tieteellinen käytäntö HTK 2012.)

Verkkokysely jaettiin kolmeen suljettuun varhaiskasvattajien Facebook-ryhmään nimeltä Varhaiskasvattajien ideapankki, Varhaiskasvattajan materiaalipankki sekä

Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksessa. Ryhmiin pystyy liittymään myös henkilöt, jotka eivät työskentele päiväkodissa. Verkkokyselyn haasteena oli se, että emme voi olla varmoja, kuka kyselyyn on todellisuudessa vastannut. Opinnäytetyömme käsittelee julkisten päiväkotien fyysisistä oppimisympäristöä. Liitimme kyselyn julkaisuun saatetekstin (liite 2), jossa kerroimme kyselyn olevan suunnattu julkisissa päiväkodeissa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille. Vaikka kyselyyn vastaaja olisikin varhaiskasvatuksen opettaja tai lastenhoitaja, emme voi myöskään olla varmoja, että vastaaja työskentelee julkisessa päiväkodissa.

Kyselyn tulisi olla sen verran laaja, että jatkossa reliabiliteetti eli tutkimustulokset pysyisivät samana, jos tutkimus toteutettaisiin uudelleen (Kananen 2011, 119). Pyrimme siihen, että kyselyyn saataisiin laajasti vastauksia, jolloin tutkimus voitaisiin toistaa ja reliabiliteetti säilyisi. Verkkokyselyn vahvuutena ja reliabiliteetin vahvistamisena on se, että verkkokysely on kaikille vastaajille sama ja kysymykset on esitetty kaikille vastaajille täysin samassa muodossa (Valli 2015, 44).

Validiteetilla eli tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata sitä asiaa tai ilmiötä, jota sen on tarkoituskin mitata. Pätevyys sisältää sen, miten tutkittavat ymmärtävät kyselylomakkeen, kysymykset ja mittarin. Kvantitatiivisen tutkimuksen haasteeksi saattaa joskus muodostua se, että vastaajat eivät ymmärrä välttämättä käsitteitä samalla tavalla (Kananen 2015, 343 & 346.) Kyselyssä käytetyt käsitteiden taustalla oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), joka on varhaiskasvatuksessa velvoittava asiakirja. Varhaiskasvattajien tulee tuntea varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet, joten käsitteiden piti olla tuttuja vastaajille. Kyselyn avoimissa kohdissa nousi paljon samoja aiheita vastauksissa. Näiden vastausten samansuuntaisuuden vuoksi vaikuttaa, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksissä käytetyt käsitteet samalla tavalla.

Kyselyn haasteena oli se, että vastaajat saattoivat ymmärtää väärin eikä kysymystä pääse tarkentamaan. Lisäksi vastaaja ei välttämättä vastaa kysymyksiin halutussa järjestyksessä sekä vastaaja voi myös tutkia muita kysymyksiä etukäteen. Muihin kysymyksiin etukäteen tutustuminen saattaa vaikuttaa vastaajaan vastauksiin (Valli

2015, 45). Verkkokyselyssä ei voinut olla varma siitä, että kuka kyselyyn todellisuudessa vastasi.

Vastaajien taustatietojen puute rajasi mahdollisuutta tarkastella tuloksia taustatekijöiden kautta. Tuloksia tarkasteltiin ilman taustatietoihin liittyviä aspekteja, pois lukien materiaalien saatavuutta koskevan aineiston tarkastelu, jossa tulosten analysoinnissa nousi aineistolähtöisesti vastaajien ryhmissä olevien lasten iät yhdeksi määrittäväksi tekijäksi.

Kyselyn sanavalinnat saattoivat rajata vastaajien vastauksia. Kyselyssä kysyttiin esimerkiksi vanhempien mahdollisuudesta osallistua fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen, suunnitteluun ja arviointiin, kun varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018) puhutaan vanhemmasta tai muusta huoltajasta. Vastaajien vastauksiin saattoi siis vaikuttaa vanhemmat –sanavalinta, kun vanhemmat tai muu huoltaja olisi ollut laajempi termi.

Opinnäytetyön kyselyyn vastasi 52 vastaajaa. Vastaajajoukko on suhteellisen pieni määrällisen tutkimuksen vastaajajoukoksi eikä vastaajamäärän vuoksi voida yleistää vastauksia kaikkia koskevaksi. Vastaajien rajaaminen noin viiteenkymmeneen vastaajaan oli tietoinen valinta. Opinnäytetyö sisältää määrällisen tutkimuksen lisäksi laadullisen tutkimuksen piirteitä. Kyselyssä oli avoimia kysymyksiä, joka toimi rajaavana tekijänä vastaajajoukon rajaamisessa.

5.2 Johtopäätökset ja jatkotutkimustarpeet

Tutkimuksen mukaan julkisten päiväkotien varhaiskasvattajat ovat perehtyneet asiakirjoihin, kuten paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä yksikön ja ryhmän omat toimintasuunnitelmat pääosin perusteellisesti. Tästä voidaan todeta, että kyseiset asiakirjat sisältävät oletettavasti hyödyllisiä ohjeita kasvattajille, joten niiden kehittäminen on mielestämme jatkossakin olennaista.

Tutkimuksen mukaan lasten osallistuminen ryhmänsä fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin mahdollistetaan hyvin. Tähän on hyvä jatkossakin kiinnittää huomiota, sillä uskomme lapsilähtöisen oppimisympäristön tukevan lasten oppimista sekä kehitystä. Mielestämme lasten osallisuuden toteutumista olisi hyvä tulevaisuudessakin kartoittaa, jotta voidaan varmistua jo olemassa olevien käytänteiden toteutumisesta sekä niiden edelleen kehittämisestä. Vanhemmille tarjotaan tutkimuksen mukaan osallistumisen mahdollisuuksia fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin, mutta osallistumisprosentti jää kuitenkin pieneksi. Syitä tälle olisi mielestämme hyvä tutkia lisää.

Tutkimuksen perusteella julkisten päiväkotiryhmien fyysiset oppimisympäristöt ovat ahtaita ja säilytystilaa ja materiaalia on vähän. Koemme, että olisi kiinnostavaa tutkia enemmän sitä, millaisia käytänteitä kasvattajat tällaisissa tilanteissa toteuttavat. Näin ollen erilaiset ratkaisut voisivat hyödyttää myös muita samassa tilanteessa olevia päiväkotiryhmiä. Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen määrärahat voisivat olla nykyistä suuremmat, jotta materiaalin laatu sekä määrä saataisiin kohdilleen julkisissa päiväkodeissa. Tämän lisäksi suurempi budjetti voisi mahdollistaa tilojen muokkaamisen.

Kasvattajat kokevat tutkimuksen perusteella fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja muokkaamisen hyviksi käytänteiksi lapsilähtöisyyden sekä arvioinnin ja kehittämisen systemaattisuuden ja säännöllisyyden. Tämän lisäksi avointa suhtautumista, uuden kokeilemistä, tiimien yhteistyötä sekä ajatusten ja ideoiden jakamista korostettiin fyysisen oppimisympäristön kehittämisen edellytyksiksi. Näin ollen kasvattajien suhtautumistapa sekä vuorovaikutustaidot ovat ratkaisevassa asemassa käytänteiden kehittämisessä. Nämä asiat olisivat mielestämme hyvä ottaa jatkossakin huomioon ammatillista koulutusta suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Lähteet

- Castrén, A. & Eskelinen, J. 2010. Päiväkodin fyysinen oppimisympäristö: ympäristö oppimisen tukena. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.5.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052410307>
- Eriksson, M. 2020. Sosionomiopiskelijoiden kokemat valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.5.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202003284049>
- Hujala, E. & Turja, L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. E-kirja. 4. Uudistettu painos.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.12.2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja.
- Kananen, J. 2011. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. E-kirja. Tampere: Vastapaino.
- Mitä on varhaiskasvatus? Opetushallitus N.d. Viitattu 12.12.2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Pedagoginen dokumentointi N.d. Opetushallitus. Viitattu 13.5.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Verkkojulkaisu. Viitattu 13.12.2020. https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi A., 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. E-kirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. 2011. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Suomen varhaiskasvatus ry:n verkkolehti 5/2011, 24-35. Alkuperäinen artikkeli julkaistu Turja, L. & E. Fonsén, E. 2010 Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Viitattu 10.5.2020. <https://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

Turvallinen ja terveellinen päiväkotij- ja koulurakennus, N.d. Opetushallitus. Viitattu 5.5.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/turvallinen-ja-terveellinen-paivakoti-ja-koulurakennus>

Vaajanen, K. 2018. Varhaiskasvatusympäristö. Tapaustutkimus päiväkotitiloista päiväkodin johtajien, lastentarhaopettajien ja arkkitehdin näkökulmasta. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 19.5.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201901031038>

Valkama, E. 2018. Eriarvoistavaa laatua varhaiskasvatuksessa? Päiväkotien oppimisympäristöjen laadunarviointi ECRS-R – mittarilla. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.4.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201806073087>

Valli, R.

2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uudistettu painos. PS-Kustannus.

Varhaiskasvatusasiat siirtyvät opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden vaihtuessa. 2012. Valtioneuvosto. Viitattu 10.4.2020. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/varhaiskasvatusasiat-siirtyvat-opetus-ja-kulttuuriministerioon-vuoden-vaihtuessa

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Finlex. Viitattu 11.12.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Verkkojulkaisu. Viitattu 20.3.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa, N.d. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

YK:n lasten oikeuksien yleissopimus. N.d. Lapsenoikeudet.fi nettisivut. Viitattu 13.5.2020. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Liitteet

Liite 1. Verkkokyselylomake.

Ryhmien fyysinen oppimisympäristö julkisissa päiväkodeissa

Opinnäytetyötä koskee julkisten päiväkotien fyysisistä oppimisympäristöä, ja sen arvioita ja kehittämistä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, käytänteitä arvioida ja kehittää fyysisistä oppimisympäristöä, sekä tähän tarvittavia resursseja. Fyysinen oppimisympäristö mielletään tässä kyselyssä koostuvan arkkitehtuurista, lähiympäristöstä, sisustuksesta, opetusvälineistä sekä muusta materiaalista.

*Pakollinen

1. Valitsemalla "kyllä" osoitat ymmärtäväsi kyselyn olevan osa opinnäytetyötä, jossa kartoitetaan julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, käytänteitä arvioida ja kehittää fyysisistä oppimisympäristöä, sekä tähän tarvittavia resursseja. Samalla osoitat ymmärtäväsi kyselyn olevan vapaaehtoinen ja voitasi keskeyttää sen koska tahansa sekä valitsemalla "kyllä" annat luvan käyttää vastauksiasi opinnäytetyössämme.

- Kyllä
- Ei

2. Minkä ikäisiä lapsia ryhmässäsi on? *

- 1-3-vuotiaita
- 3-5-vuotiaita
- 5-7-vuotiaita
- Kaiken ikäisiä (Sisaruryhmä tmv.)

3. Olen tutustunut paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. *

- Olen lukenut asiakirjan perusteellisesti
- Olen lukenut asiakirjan osittain
- En ole lukenut asiakirjaa

4. Olen tutustunut yksikön toimintasuunnitelmaan. *

- Olen lukenut asiakirjan perusteellisesti
- Olen lukenut asiakirjan osittain
- En ole lukenut asiakirjaa

5. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet huomioidaan ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa. *

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

6. Fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden rahoittumiseen ja lepoon.

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

7. Fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden liikkumiseen.

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

8. Fyysinen oppimisympäristössä on tilaa vauhdikkaampaan liikkumiseen.

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

9. Fyysinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden monipuolisiin leikkeihin.

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

10. Tarvikkeet, materiaalit ja lelut ovat lasten saatavilla.

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

11. Mikäli kaikki tarvikkeet, materiaalit ja lelut eivät ole saatavilla, miten saatavuus on rajattu ja miksi? *

Oma vastauksesi

12. Lasten leikit ja heidän tekemät työnsä näkyvät fyysisessä oppimisympäristössä. *

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

13. Fyysinen oppimisympäristö on esteetön. *

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

14. Fyysisen oppimisympäristön kehittämisessä ja muokkaamisessa otetaan huomioon ryhmän toimintasuunnitelma. *

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15. Kuinka usein fyysistä oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään? *

Oma vastauksesi

16. Miten ryhmän fyysistä oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään? *

Oma vastauksesi

17. Lapsilla on mahdollisuus osallistua ryhmänsä fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. *

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

18. Miten lapset osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin? *

Oma vastauksesi

19. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua ryhmän fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin *

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

20. Miten vanhemmat osallistuvat fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin? *

Oma vastauksesi

21. Oletko kohdannut joitakin haasteita fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyen? Millaisia? *

Oma vastauksesi

22. Oletko kohdannut tai toteuttanut hyväksikoettuja käytänteitä fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ja muokkaamiseen liittyen? Millaisia? *

Oma vastauksesi

Lähetä

Sivu 1 / 1

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä. [Ilmoita väärinkäytöstä](#) - [Palveluehdot](#) - [Tietosuojakäytäntö](#)

Google Forms

Liite 2. Kyselyn saateksti.

Hei,

Työskenteletkö julkisessa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajana tai lastenhoitajana? Jos vastasit kysymykseen kyllä, kysely on suunnattu sinulle.

Olemme sosionomi (AMK) opiskelijoita Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä julkisten päiväkotien fyysisestä oppimisympäristöstä, ja sen arvioinnista ja kehittämisestä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa julkisten päiväkotiryhmien fyysisen oppimisympäristön laatua, käytänteitä arvioida ja kehittää fyysistä oppimisympäristöä, sekä tähän tarvittavia resursseja.

Kyselyn täyttämiseen menee 5-10 minuuttia. Opinnäytetyö toteutetaan täysin anonyyminä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tämän aineiston tuhoaan opinnäytetyön valmistumisen ja hyväksymisen jälkeen. Vastaamalla kyselyyn annat luvan meille käyttää vastauksiasi opinnäytetyössämme. Kysely on täysin vapaaehtoinen ja sen voi keskeyttää milloin tahansa.

Opinnäytetyö toteutetaan riippumattomasti eli tutkimusta ei ole tilattu työnantaja puolelta.

Kiitos paljon kaikille vastanneille jo etukäteen!

Lisätietoja opinnäytetyöstä voit kysyä Nooralta lähettämällä sähköpostia sähköpostiosoitteeseen L5228@student.jamk.fi tai Facebookin kautta.

Terveisin Noora Matikka & Ella Kettunen